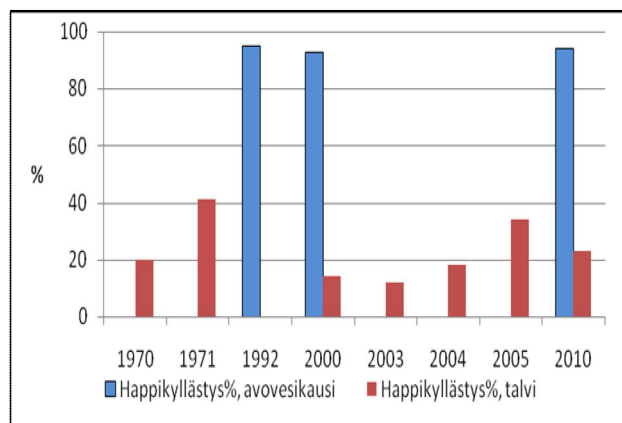
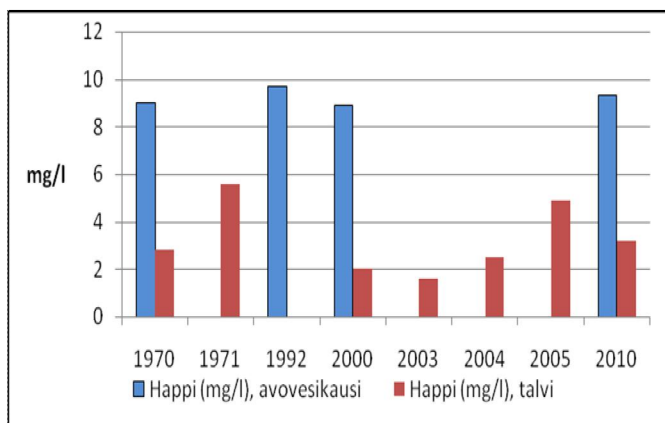
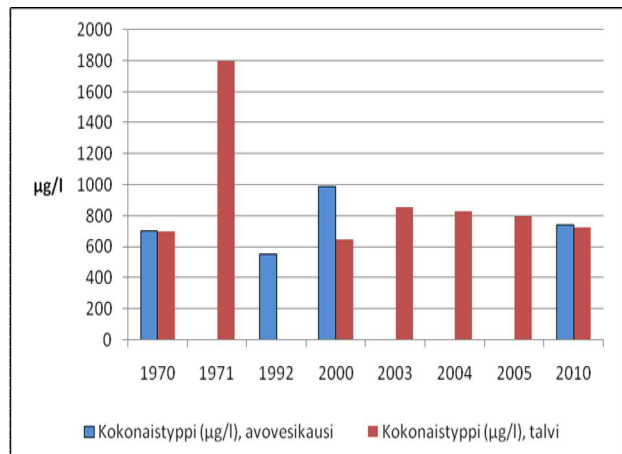
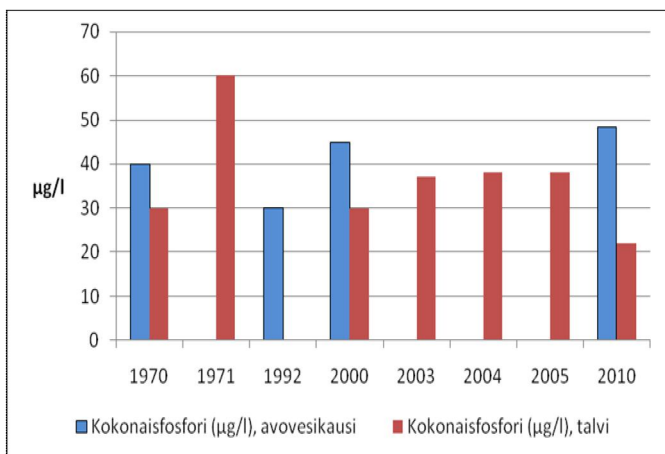

TAUSTATIETOA PANUMAJÄRVESTÄ

Panumajärvi on Pudasjärvellä sijaitseva matala, runsashumuksinen järvi. Järven pinta ala on 529 ha ja keskisyvyys 1,8 m. Veden viipymä järvestä on lyhyt, vain noin 39 vrk.

ELY-keskuksen Hertta-tietojärjestelmässä löytyy Panumajärveltä otettuja vesinäytetietoja vuosilta 1970 – 2010 yhteensä 13 kpl. Näistä 9 näytettä on otettu vuoden 2000 jälkeen. Levähaittarekisterissä havaintoja Panumajärveltä on vuosilta 1996 ja 2000. Panumajärveä ei ole luokiteltu ekologiselta tilaltaan vähäisen aineiston vuoksi. Olemassa olevan vähäisen aineiston perusteella järven luokka kuitenkin näyttäisi asettuva hyvän ja tyydyttävän luokan välille. Järven kokonaisfosforipitoisuudet ilmentävät hyvää tilaa ja kokonaistyyppipitoisuudet puolestaan tyydyttävää tilaa. Klorofylli-a pitoisuudet ilmentävät tyydyttävää tilaa. Kesäkuukausina 2000-luvun jälkeen mitatut kokonaisfosfori- ja kokonaistyyppi ovat reheville vesille tunnusomaisia. Järvellä on ollut talvisin happiongelmia.

Kuvaajat. Panumajärven vedenlaatutietoja.

Panumajärven valuma-alueesta suurin osa on turvemaata (66 %). Ojitettua turvemaata on selkeästi vähemmän (27 %) kuin ojittamatonta (39 %). Vuosien 2000-2006 aikana alueella on ollut hakkuita todella vähän. Alueella on yksi turvetuotantoalue. Muita pistekuormittajia ei ole. Peltoa alueella on vain vähän, mutta ne sijaitsevat järven läheisyydessä. Alueella viljellään lähinnä nurmea. Vakituinen ja loma-asutus on keskittynyt järven rannalle.

Suuntaa antavaa tietoa Panumajärven kuormituksen jakautumisesta saadaan Suomen ympäristökeskuksen kehittämästä vesistökuormituksen arviointiin tarkoitettua VEPS-järjestelmästä. Järjestelmä arvioi pistekuormituksen, maatalouden, metsätalouden, luonnonhuuhtouman, laskeuman ja haja-asutuksen (sis. loma-asutuksen) aiheuttaman kuormituksen. Ko. järjestelmän mukaan Panumajärven fosforikuormituksesta suurin osa on luonnonhuuhtoumaa (63 %). Maa- ja metsätalouden osuus on 17 % kuormituksesta ja haja-asutuksen osuus 2 % kuormituksesta. Turvetuotannon osuus on 2 % ja laskeuman 14 %.

Paikalliset kokevat järven suurimmaksi ongelmaksi takavuosina tapahtuneen järven liettymisen. Lisäksi vedenvaihtuvuus järvessä koetaan huonoksi. Järven luusuassa on ilmeisesti jotakin vanhoja rakenteita, joilla saattaa olla vaikutusta veden virtaavuuteen. Museoviraston muinaisjäännösrekisteristä ei kuitenkaan ole merkintöjä Panumajärven kohdalla. Mikäli rakenteisiin aiotaan puuttua, on asiasta oltava yhteydessä museovirastoon.

Järvellä on toteutettu paikallisten toimesta vesikasvien niittoa omalla kalustolla lähes 20 vuoden ajan. Aikaisemmin järveltä on pyydetty tehokkaasti vähempiarvoista kalaa parhaiden apajien ollessa jopa 1000 kg/veto. Nykyisin hoitokalastus on vähäistä. Järven kalaston tilasta ei ole tarkempaa tietoa. Valtalajeina paikallisten mukaan ovat hauki, ahven, särki ja lahna. Järvelle on istutettu siikaa (1-kes) noin 5000 kpl/a. Järvelle on tehty myös taimenistutuksia. Panumalla toimii kyläläisten ja mökkiläisten muodostama yhdistys, Panumajärvi ry.

Panumajärven kylätoimikunta on tehnyt järven kunnostamisesta aloitteen ELY-keskuksen kunnostushanke työryhmään vuonna 2003. Kohde on arvioitu luokkaan III (kohteella paikallisia luonto/käyttöarvoja).

MAHDOLLISIA JATKOTOIMIA PANUMAJÄRVELLÄ

Panumajärven tilan kohentamiseksi ja järveen mahdollisesti kohdistuvien toimenpiteiden tuloksellisuuden takaamiseksi on ensiarvoisen tärkeää, että valuma-alueelta järveen tulevaa kuormitusta pyritään kaikin keinoin vähentämään. Kuormituksen vähentämistavoite tulee huomioida kaikessa valuma-alueella tapahtuvassa toiminnassa, olipa kyse maataloudesta, metsätaloudesta, haja-asutuksesta tai pistekuormituksesta.

Haja-asutuksen jätevesienkäsittely ja kiinteistökohtainen jätevesineuvonta

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen toteuttama *Tiedottamalla parempaan vesien tilaan* –hanke on järjestänyt 4.11.2010 Pudasjärvellä Kipinän koululla tilaisuuden haja-asutusalueiden jätevesiasioista. Tilaisuudessa oli paikalla 21 osallistujaa. Lisäksi yksi alueen asukas on osallistunut Oulussa syksyllä 2011 järjestettyyn Haja-asutuksen vesihuollon suunnittelijakoulutukseen.

Jätevesiasetus edellyttää haja-asutusalueiden kiinteistöiltä riittävän tehokasta jätevesien puhdistustasoa maaliskuuhun 2016 mennessä. Valinta kiinteistökohtaisesta jätevesiratkaisusta ja sen toteutustavasta tulee tehdä aina tapauskohtaisesti. Eduskunta on myöntänyt varoja vuodelle 2012 valtakunnallisen jätevesineuvonnan toteuttamiseen. Neuvonnan tarkoituksena on edistää asetuksen toimeenpanoa sekä tukea kiinteistöjen tarkoituksenmukaisten jätevesien käsittelyratkaisujen valitsemista ja toteuttamista joko yleisenä jätevesineuvontana tai kiinteistökohtaisena neuvontana. Varat neuvonnan toteuttamiseen vuodelle 2012 ovat parhaillaan järjestöjen ja muiden järjestäytyneiden yhteisöjen haettavissa ELY-keskuksista. Marraskuun 2011 loppuun mennessä saapuvista hakemuksista ja niiden perusteella valittavista toimijoista riippuen jätevesineuvontatyötä toteutetaan ensi vuonna mahdollisesti myös Pudasjärven alueella. Tällöin myös Panumajärvellä sijaitsevilla kiinteistöillä on mahdollisuus osallistua jätevesineuvontaan.

Kosteikot apuna maa- ja metsätalouden vesiensuojelussa

Metsätalous

Metsätalouden toimenpiteistä kunnostusojituksella on maanmuokkauksen ja lannoituksen ohella arvioitu olevan suurimmat paikalliset vesistövaikutukset. Metsätalouden vesistövaikutuksia voidaan vähentää mm. hakkuiden suojavyöhykkeillä, lannoitusten suojakaistoilla sekä kunnostusojitusten yhteydessä erilaisilla vesiensuojelurakenteilla, kuten kaivukatkoilla, laskeutusaltailla, kosteikoilla sekä pintavalutus kentillä. Vesiensuojeluratkaisut tulee huomioida jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa ja ottaa käyttöön yhtäaikaaisesti alueella toteutettavien metsätalouden toimenpiteiden kanssa.

ELY-keskuksen Hertta-tietojärjestelmän ojitustietojen mukaan Panumajärvellä ja sen yläpuolisilla valuma-alueilla on toteutettu metsäojituksia (sis. kunnostusojitukset) vuosina 1990 – 2011 yhteensä 126 km. Ojitetun alueen hyötyalue on ollut 498 ha.

Järveen laskeviin jokiin ja ojiin rakennettavat kosteikot ja kosteikkoaltaat ehdotettiin ulkoisen kiintoaine- ja ravinnekuormituksen pienentämismenetelmiksi 20.7.2011 Panumajärvellä pidetyssä yleisötilaisuudessa, johon osallistui 41 henkilöä. Kosteikkoina voidaan hyödyntää mm. luontaisia painanteita maastossa tai esimerkiksi vanhoja kuiville jääneitä uomaosuuksia.

Metsäkeskus suunnittelee ja toteuttaa metsäluonnonhoitohankkeita yhteistyössä metsänomistajien kanssa. Luonnonhoitohankkeina voidaan toteuttaa mm. metsäojituksista aiheutuneiden vesistöhaittojen estämistä tai korjaamista. Hankkeella on oltava tavanomaista laajempi merkitys vesien ja vesiluonnon hoidon kannalta eikä kustannuksia voida maksattaa tietyllä aiheuttajalla. Hankkeissa on tavallisesti mukana useita tiloja. Hankkeissa voidaan korjata aiempien ojitusten haittoja rakentamalla kosteikkoja, laskeutusaltaita ja pohjapatoja joko kunnostusojituksen aikana tai erillisenä työnä. Hankkeita rahoitetaan kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisella tuella (tuki 100 %). Metsäkeskus päättää rahoituksesta käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa. Esimerkiksi kosteikkohankkeesta kiinnostuneen kannattaa ottaa yhteys metsäkeskukseen. Aloitteita voivat tehdä aloitteita muun muassa metsänomistajat ja metsäammattilaiset. Metsäkeskus selvittää, onko esitetty hanke rahoituslain mukainen ja voidaanko sen suunnittelu aloittaa.

Maatalous

Kosteikot soveltuvat hyvin myös maataloudesta tulevien kuivatusvesien käsittelyyn. Viljelijät ja rekisteröityneet yhdistykset voivat hakea maatalouden ympäristötuen alaista tukea kosteikkojen rakentamiseen maatalousalueille. Tukea voidaan myöntää kohteisiin, joilla peltoja on yli 20 prosenttia kyseisen vesistön tai valtaojan yläpuolisesta valuma-alueesta. Perustettavan kosteikon pinta-alan on oltava vähintään 0,5 prosenttia yläpuolisen valuma-alueen pinta-alasta. Tukea haetaan ELY-keskuksesta ja sen suuruus on enintään 11500 €/ha. Kosteikon hoidosta on tehtävä lisäksi 5- tai 10-vuotinen ympäristötuen erityistukisopimus.

Panumajärven vedenlaatu ja kalaston tila

Panumajärveltä on olemassa suhteellisen vähän vedenlaatutietoja. Myös tarkempi tieto kalaston koostumuksesta ja rakenteesta puuttuu. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus tihentää veden laadun tarkkailemiseksi vesinäytteenottoa järveltä vuonna 2012 (yhteensä 5 näytteenottokertaa). Resurssien salliessa järvellä suoritetaan koeverkkokalastus kesällä 2012 järven kalastorakenteen selvittämiseksi.

ELY-keskus tarjoaa koekalastukseen asiantuntija-apua sekä välineet. Lisäksi koekalastukseen tarvitaan paikallista talkootyöapua. Koekalastuksen jälkeen voidaan tehdä arvio mahdollisesta poistokalastustarpeesta ja sen laajuudesta sekä suositus muista kalastoa koskevista hoitotoimenpiteistä, esimerkiksi petokala- ja muut istutukset. Mahdollisella poistokalastuksella pienennetään veden laatua huonontavaa kalaston osaa, ylitieäksi kannaksi runsastuneita särkiä, salakoita ja pieniä lahnoja.